

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ СВІДКІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Коваленко В. В.

*кандидат юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблемних питань поліцейської діяльності
Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Відповідно до ст. 65 КПК України свідком у кримінальному провадженні є особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

У кримінальних провадженнях за фактами колабораційної діяльності у якості свідків допиту підлягають заявники, які звернулися до правоохоронного органу із повідомленнями про вчинення певною особою кримінально караного діяння, передбаченого ст. 111-1 КК України (свідки-очевидці), та будь-які інші особи, яким можуть бути відомі обставини, що підлягають встановленню.

Предмет допиту свідка проявів колабораційної діяльності може корегуватися в залежності від місця вчинення кримінального правопорушення – на тимчасово окупованій чи підконтрольній владі України території.

Якщо свідок є очевидцем діянь вірогідного колаборанта, вчинених на тимчасово окупованих територіях, у нього слід з'ясувати:

- обставини його перебування на тимчасово окупованій території, його місце проживання, роботи, соціальні зв'язки, обставини повернення на підконтрольну владі України територію;

- факт та обставини знайомства свідка з особою, котра, вірогідно, вчинила колабораційну діяльність; характер стосунків з цією особою, час та спосіб останнього спілкування з нею;

- якщо свідок знайомий з такою особою – анкетні дані ймовірного колаборанта, його місце проживання, роботи, відомі свідку соціальні зв'язки;

- якщо свідок не знайомий з такою особою – опис зовнішності ймовірного колаборанта, можливість свідка упізнати його;

- конкретні дані щодо діяння вірогідного колаборанта (характер висловлювань, зайняття посад в органах окупаційної влади тощо), місце

та час (проміжок часу) протягом якого підозрюваним було вчинено конкретне кримінальне правопорушення, обставини та обстановка діяння, наявність або відсутність примусу по відношенню до вірогідного колаборанта тощо;

- дані про інших осіб, очевидцем незаконних діянь яких є допитуваний свідок;

- дані про інших осіб, котрі могли бути очевидцями діянь вірогідного колаборанта [1, с. 212–213].

Так, Хортицький районний суд м. Запоріжжя в основу обвинувального вироку за фактом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК України, поклав показання свідків-очевидців події. Перший із них повідомив, що є мешканцем м. Токмак та до окупації цього міста працював у ДСНС. Обвинуваченого він знає особисто. За повідомленням свідка, обвинувачений добровільно та за власним бажанням вступив до лав незаконного правоохоронного органу – мовою оригіналу «Токмацкий отдел ГУ МВД в Запорожской области». Також обвинувачений, як представник незаконного правоохоронного органу приїжджав до свідка, коли у м. Токмак була побутова пожежа, з вимогою надати акт обстеження місця події. Допитаний свідок відмовився надати обвинуваченому такий акт. Другий свідок повідомив, що знає обвинуваченого тривалий час, оскільки він є колишнім співробітником поліції. Йому відомо, що після окупації м. Токмака обвинувачений працевлаштувався до так званої «народної міліції м. Токмак» мовою оригіналу «Токмацкий отдел ГУ МВД в Запорожской области» [2].

Окрім безпосередніх очевидців кримінального правопорушення, як свідки також можуть бути допитані чинні та колишні колеги вірогідного колаборанта, його родичі й сусіди та інші особи, котрим відомі або можуть бути відомі обставини кримінального правопорушення чи відомості про особу, що його вчинила. Так, у кримінальному провадженні за фактом вчинення діяння, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК України, у судовому засіданні був допитаний свідок, який показав, що знає обвинуваченого особисто, оскільки тривалий час працював з ним у 68 державній пожежно-рятувальній частині Головного управління ДСНС України у Донецькій області у м. Волноваха Донецької області. 5–8 березня 2022 року м. Волноваха було окуповано і 5 травня 2022 року він виїхав на підконтрольну Україні територію. Через деякий час від знайомих, які залишилися у м. Волноваха він дізнався, що обвинувачений та декілька інших працівників пожежної частини залишилися працювати у тому ж приміщенні, де була створена окупаційною владою нова пожежна частина [3].

Встановлення потенційних свідків проявів колабораційної діяльності, вчинених на тимчасово окупованих територіях, можливе шляхом витребування відомостей від органів державної влади

(військово цивільних адміністрацій, правоохоронних, контролюючих органів) та місцевого самоврядування щодо функціонування пунктів перетину лінії розмежування, фільтраційних пунктів, про внутрішню переміщених осіб та людей, які виїхали з тимчасово окупованої території, і, відповідно, можуть виявитися очевидцями вчинення діянь, передбачених ст. 111-1 КК України [4, с. 26].

Якщо свідок є очевидцем діянь вірогідного колаборанта на підконтрольних владі України територіях, він має бути допитаний щодо наведених вище обставин, за виключенням обставин його перебування на тимчасово окупованій території та обставин повернення на підконтрольну владі України територію.

Так, допитана в судовому засіданні свідок повідомила, що працює в магазині «Чудо-Маркет». В день, коли відбулися події, які є предметом розгляду, вона працювала продавчиною на випічці. Знає обвинувачену, як покупця. З обвинуваченою у неї відбулася розмова, в ході якої остання висловила свою позицію, згідно якої «України – не государство», «прійде російський мир і здесь будет россия», «Харков руській город», «язык только руській» і таке інше. Свідка це обурило і вона повідомила обвинуваченій про обстріли м. Харкова. На що обвинувачена вказала, що обстріли здійснюють самі українці. Про вказані події свідок повідомила двом іншим особам. Указані особи були допитані як свідки в судовому провадженні. Вони також є працівниками магазину «Чудо Маркет», та повідомили, що раніше допитана свідок розповіла їм про обставини розмови між нею та обвинуваченою. Одна з допитаних зазначила, що обвинувачена всіляко висловлювала підтримку російській агресії відносно України [5].

Крім того, як свідки можуть бути допитані журналісти чи блогери – автори розслідувань та публікацій про вірогідних колаборантів, на підставі яких було розпочате відповідне кримінальне провадження. Такі особи здатні повідомити про спосіб та джерела отримання ними інформації щодо проявів колабораційної діяльності, відомі їм обставини кримінального правопорушення.

Слід мати на увазі, що допити свідків у кримінальних провадженнях за фактами колабораційної діяльності можуть здійснюватися в режимі відеоконференції, зокрема в разі неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; необхідності забезпечення безпеки осіб; необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування; перебування таких осіб у інших регіонах країни або за кордоном тощо.

Підводячи підсумки викладеному слід зазначити, що наведений перелік обставин, які підлягають встановленню під час допиту свідків у кримінальних провадженнях за фактами колабораційної діяльності, не є

вичерпним і має корегуватися у залежності від обставин конкретного кримінального правопорушення.

Література:

1. Розслідування колабораційної діяльності : практ. посібник / С. О. Письменський, С. В. Головкін, А. В. Коваленко, В. В. Коваленко. Київ : ВД Дакор, 2023. 260 с.

2. Вирок Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 23 жовтня 2023 року у справі № 337/4238/22/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114338964>

3. Вирок Личаківський районного суду м. Львова від 29 серпня 2023 року у справі № 463/1668/23/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113114786>

4. Актуальні проблеми при розслідуванні кримінальних проступків, пов'язаних з колабораційною діяльністю : методичні рекомендації / розроб.: Г. Тетерятник, Г. Мудрецька, Г. Резніченко. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 40 с.

5. Вирок Київського районного суду м. Полтави від 14 лютого 2024 року у справі № 552/6211/22/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116972341>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-37>

ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ МАРОДЕРСТВА

Мурзо Є. О.

*ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Безпілотні літальні апарати (далі – БПЛА) стають більш значущим інструментом для правоохоронних органів в Україні. У зв'язку з підвищенням кількості випадків мародерства на полі бою, що стають відомі з відкритих джерел інформації, відсутністю реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань даних про вказані кримінальні правопорушення, складністю їх фіксації на окупованих територіях,